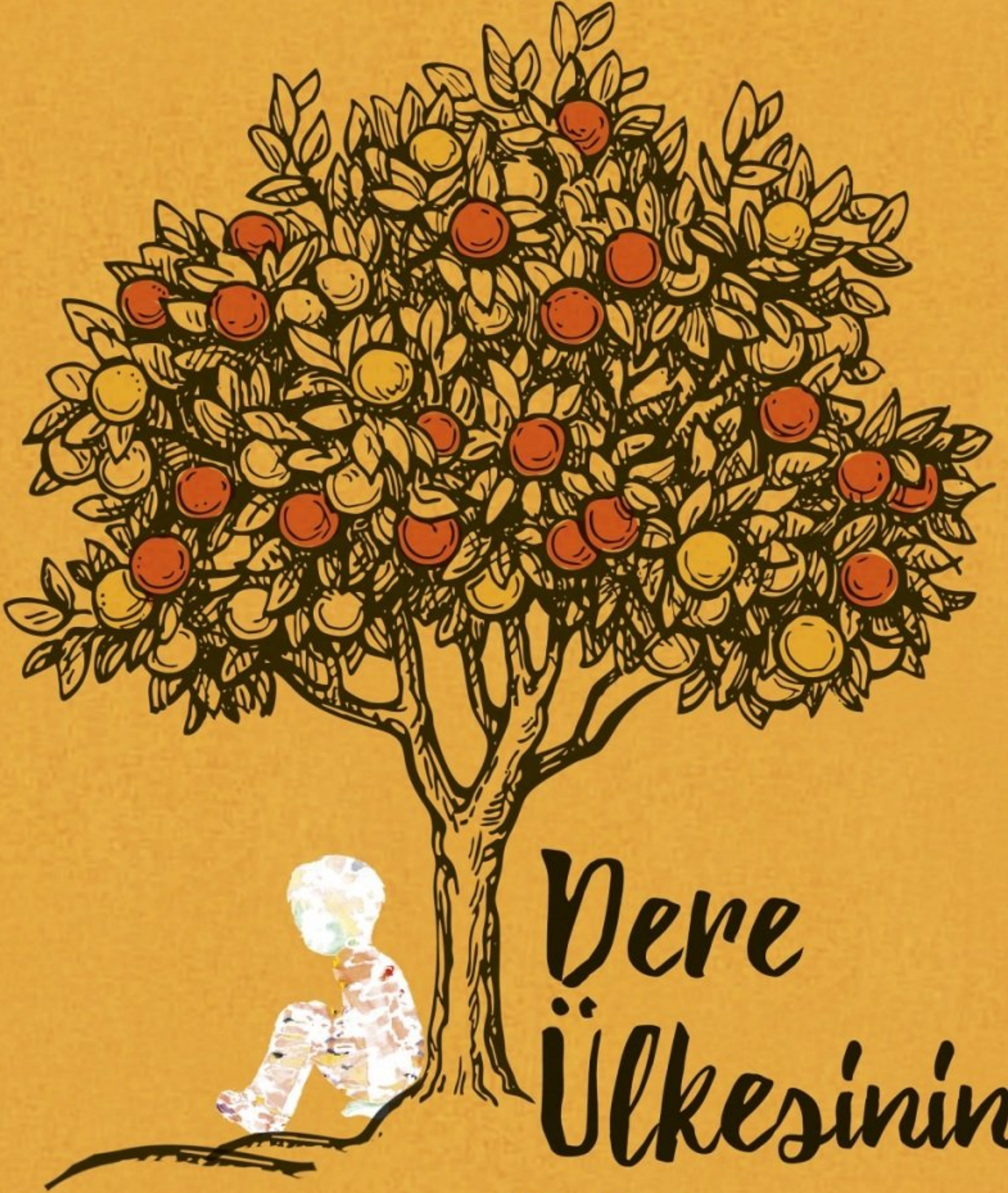

Kasım Tiryaki

Dere
Ülkesinin
Yolcusu

DERE ÜLKESİNİN YOLCUSU HEBO

Yayın Yönetmeni Savaş Özdemir
Editör Merve Okçu
İllüstrasyon Hazal Parlak
Kapak Tasarımı Erdi Demir
İç Tasarım Tamer Turp

1. Baskı Ocak 2018
Uluslararası Seri No ISBN: 978-605-08-2705-7

TİMAŞ YAYINLARI

Adres Çağaloğlu, Alemdar Mah. Alay Köşkü Cad.
No:5 Fatih/İstanbul
Telefon (0212) 511 24 24
E-posta bilgi@genctimas.com

Baskı ve Cilt Çağlayan Basım Yayın A.Ş.
Sertifika No 11314
Adres Sarnıç yolu No:7 Gazilemir / İzmir
Tel (0232) 274 22 15

TİMAŞ YAYINLARI / 4376

Gümüş Romanlar / 26

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCILIK SERTİFİKA NO: 12364

© 2018 Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

dere ülkesi sözlüğü

Gaful: İki veya daha fazla fındık ağacından oluşan öbek.

Temli: Fındık dalı, fındık ağacı.

Şalandura: Derede balık yakalamak için kırk adet çubuğun, incir kabuğu veya üzüm asmalarıyla birbirine bağlanmasıyla kurulan basit düzenek.

Kelif: Çocukların oyun oynamak amacıyla çalı çırpıdan yaptıkları küçük ev.

Kepeçcik: Kurbağa larvası, kurbağa yavrusu.

Yal: Sığır ve köpekler için yapılan yiyecek.

Dere: Yörede ırmaktan büyük akarsu anlamında kullanılan sözcük.

Irmak: Yörede çaydan küçük akarsuya verilen isim.

Sırgan: Sırgan otu.

Merek: Hayvanların kışlık yiyeceklerinin konulduğu yer, hayvan yemi deposu.

Pokuz: Taşlarla oynanan bir tür çocuk oyunu.

Hacefendi: Hacı Efendi'nin kısaltılarak söylenme biçimi.

Tibbıyık: Hebo'nun deresinde yaşayan bir balık türü.

Aro : Arı

Yaban Arosu: Yaban Arısı

Yıldızlar ne kadar çok olursa olsun asla fındık bahçelerini
aydınlamaz. Önümüze ya da etrafımıza saçılmaz pırıltıları;
kaba dolan su gibi gözümüzden içimize akar sadece.

Merhaba! Ben Hebo. Aslında gerçek adım Emin. Bana Hebo denmesinin çok basit bir hikâyesi olduğu için hemen anlatabilirim: Küçükken baba diyemediğim, dahası baba yerine hebo dediğim için öyle kalmış adım. İlk zamanlar rahatsız olsam da sonradan alıştım buna. Çok sonraları ise hoşuma gitmeye bile başladı.

Evimizde iki abim, ablam, annem, babam, Hacı Baba ve nenemle birlikte yaşıyoruz. Almanya'dan gelen yakınlarımızdan duymuştum, orada çoğunlukla dede ve nineler torunlarla aynı evde yaşamazmış. Yaşlılar için ayrı evler varmış. Hacı Baba ve nenemle birlikte olmasaydık hiç sevmezdim evimizi.

Büyük abimin adı Ömer, küçük abiminkiye Aro. Aslını ararsanız onun da asıl ismi Aro değil, Alipaşa. Gelgelelim, onun isminin benimkisi gibi bir hikâyesi yok. Çok yaramazlık yaptığı için Hacı Baba, bazen Aro bazen de Yaban Aro'su diyor ona. Önceleri sadece Hacı Baba Aro diyordu, sonra herkes öyle demeye başladı. Ablamın adıysa Havva ama gerçekten Havva. Büyük abimle ablamın takma ya da uydurma bir isimleri ya da lakapları yok.

Bir tane arkadaşım var: Sefer. Önceleri Kara da arkadaşımdaydı ama şimdi değil. O, çok kötü şeyler yapıyor, yaptıklarını kim görse ölene kadar konuşmaz onunla. Sefer'e de kızıyorum bazen; annem, artık altı yaşına girdin diyor bana, ama o, hâlâ beş yaşında olduğumu söylüyor. Sonra, yeni arkadaşım Şeker Hamdi ve bir de Maralı var. Belki de saydıklarım içinde en iyi arkadaşım Şeker Hamdi. Herkes olmasa da çoğu insan o yaşta bir arkadaşımın olmasına şaşırıyor. Ama ne dediklerini duymuyorum bile; benim için bir arkadaşın yaşının kaç olduğu değil, kafa dengi olup olmadığıdır önemli olan. Kafa denginin ne demek olduğunu Şeker Hamdi anlattı bana. Birisiyle anlaşabilmek için kafa dengi olmak gerçekten önemli. Aro'nun çok arkadaşı var ama en fazla Burak ve Yusuf'la görüyorum onu. Okulda da benim tanımadığım, hatta bir kere bile görmediğim daha bir sürü arkadaşı varmış.

Evimize en yakın ev, Seferlerinkiyle Ablamın en iyi arkadaşı Zeynep ablaların evidir. Ondan sonra Yusuf'la Buraklarinki geliyor. Bütün oyunlarımızı bizim harmanda ya da evimizin yanı başından geçen şose yolda oynarız. Çevremizdeki en geniş düzlük, evimizin önündeki harman olduğundan, herkes için tam bir toplanma yeridir. Böyle olduğu için şanslıyım; hemen her gün çevremizde ne kadar çocuk varsa hepsini görebiliyorum.

Anlatmak istediğim daha bir sürü şey var size; iyisini en baştan, yani dostum salyangozla başlayayım.

bir

Salyangozlar yağmurlu havalarda çıkıyorlar. En çok dere kenarlarında, fındık dallarının üstünde, çayırların içinde, ağaçların gövdelerinde görüyorum onları. Yağmur yağıp azıcık yerler ıslanınca hemen gelirler. Nereden çıkıp geliyorlar, evleri nerededir, saklanıp uydukları yer neresidir bilmiyorum.

Güneşli günlerde görünmezler. Bir keresinde görmüştüm aslında! Hiç kıpırdamadan öylece duruyordu. Sadece kabuğu vardı. Etlı kahverengi gövdesi yok olmuştu. Kıpırdamayan bu sert taraf belki de elbisesiydi; ceketi, paltosuydu. Güneş ısıtınca elbisesini çıkarıp gitmişti. Yağmur yağınca elbisesini yeniden giyecek, dere kenarına gidecek ya da dallara, ağaçlara tırmanacaktı.

Her taraf ıpslak olunca öbek öbek geziyorlar. Kabuklarından o kadar çok dışarı uzatıyorlar ki başlarını! Bazen uzamaları hiç bitmeyecek zannediyorum. Dışarıya çıkardıkları gövdenin ucunda dört çubuk var. Kabuklarına çekilirken önce onları kısaltıyor, sonra tamamen içeri giriyorlar.

Çubuklarına dokunmak hoşuma gidiyor. Azıcık değince bile hemen içeri çekiliyorlar. Biraz zaman geçince kabuğu-

nun içerisinde yavaş yavaş dışarı çıkıyor yeniden. Hemen arkasından tepedeki dört çubuk uzamaya başlıyor; üstte olanları, alt tarafta kalanlara göre daha fazla uzuyor. Tepelerinde, minik bir yuvarlak var. Bunlar galiba gözleri. Bir kere gözlerine dokununca hep saklanıyorlar ve ondan sonra hiç kıpırdamadan öylece duruyorlar. Çünkü ayakları, elleri hepsi o kalın et. O içerde olduğu zaman hareket edemiyor.

Salyangoz ıpslak ve yapışkan gövdesinin üstünde kayarak yürüyor. Kayarak ve gövdesini peşine çekerek... Gözleri ve ince çubukları bir yerlere değdikçe içeri çekip bıraka bıraka... Geçtikleri yerde saydam, köpüklü beyaz bir iz kalıyor.

Sert kabuğu kahverengi ama eti gibi hep aynı tonda değil. Açık ve koyu kahverengi. Hatta bazıları, özellikle küçükleri daha çok gri ve beyaz. Bazıları sarı, turuncu ve kırmızı gibi oluyor ama hiç tek sarı, tek beyaz değil. Kabuğunun dışı, üst üste konmuş kubbeler gibi. Her kubbe biraz farklı renkte. Hepsi güzel renkler.

Kabuğundan daha rahat tutuyorum. Etine dokunmak ürpertiyor beni. Ellerim yapışkan gibi oluyor. Yıkamayla bile çıkmıyor. Ancak sıcak su ve sabun olunca temizlenebiliyor. Bazıları beyaz köpük çıkarıyor. Her halde hasta oldukları zaman çıkıyor bu köpükler. Terliyor veya kusuyor. O zaman iyi olmaları için dua ediyorum.

Yağmurlu bir günde Kara, gözlerine ve çubuklarına çalı batırdı. Hemen içeri çekildi. Kara, çalıyla onu dışarı çıkarmaya çalıştı ama çıkaramadı. Sinirlenip kabuğunu kırdı. Yapma dedim ama beni dinlemedi. Daha fazla kırdı. Çalıyla kabukları etinden ayırdı. Bir daha seninle oynamam dedim.

Kasım Tiriyaki

Güldü. Gözlerim ve kalbim sınırsız oldu. Yanından ayrıldım. Evimizin alt tarafına gidip saklandım. Ölen salyangoza dua ettim: Allah'ım onu iyi et, onu acıtma! Onu, Kara'dan kaçır, bir daha hiç salyangoz bulamasın!

Kara, onun gözlerini kör etti. Kalbini ve bütün organlarını parçaladı. Evini yıktı. Artık Kara'yla asla oynamayacağım. O, benim arkadaşım değil.

iki

Arka bahçede kendime bir kelif yapacağım. Düz ve kuru çalılarını topluyorum. Dört tane de kalın ve bir ucu çatallı odunlardan buldum. Çatallı tarafları yukarı gelecek şekilde yere sapladım onları. Çubukları da onların üzerine uzattım. Sonra hepsinin üzerini bezle örttüm. Ön tarafa iki yüksek taş koyup kapı yaptım. Kelifimin etrafını tek sıra ince taşlarla çevirdim. Artık kelifime kapıdan başka hiçbir yerden girilmeyecek.

Yolun kenarında yayvan, minik taşlar buldum. İçleri azıcık oyuk olanları tabak yaptım. Kaşığa benzeyen, uçları eğri çalılardan topladım. En güzellerini seçip tabaklarımın yanına koydum. Hepsini, kelifimin arka kısmındaki tümseğe dizdim. Bundan sonra ben de, misafirlerim de bunlarla yemek yiyeceğiz.

Küçük abim yanıma geldi. Adı, Aro. Beni seyretti ama oynamadı. Alay eder gibi güldü.

-Kız mısın sen? dedi.

Bir şey söylemedim.

-Kızlar evcilik oynar, dedi.

-Hayır, erkekler de oynar.

Kelifime tekme vuracakmış gibi yaptı.

-Yapma, diye bağırdım ayağına yapışıp, yapma, babama söylerim seni!

Ayağını hızlıca çekip kurtardı elimden:

-Merak etme kelifini bozacak değilim. Ama bence bu oyunu oynama, evciliği kızlar oynar, dedi gülererek.

-Sadece kızlar değil.

Biraz daha konuşsa bırakıp kaçacaktım. Eğer Aro'nun dediği gibi kızların oyunuysa boşuna uğraşmışım. Kelifimi yıkmam gerekecekti ama Aro kıskandığı için söylemiş olabilir. Yere çömelip kelifimin içine baktı, eliyle direklerini ve üzerine dizdiğim çalılarını yokladı.

-Bu direkler zayıf olmuş. Onları sağlamlaştırmak lazım. Hatta istersen sana daha büyüğünü ve güzelini de yapabilirim, dedi.

Dalga geçip geçmediğinden emin değildim. Tereddüt ettiğimi görünce:

-Sen kenarda dur ve sadece beni izle. Göreceksin çok güzel olacak!

Dalga geçmediğini anladım. O da oynamak istiyordu belki de.

Küçük kürekle, kelifimin hemen yanındaki tümseği kazdı. Altını düzeltti. Kenarlarına düz taşlar yerleştirdi. Benim uzattığım çatallı çubuklardan çok daha uzun ve kalınlarını dikti. Aro'nun diktiği çubuklar neredeyse belime kadar geliyordu. Pencere bile yaptı. Üzerlerini daha büyük bir örtüyle kapattı. Kapı boşluğunu kocaman bir incir yaprağıyla örttü. Gerçek

bir kapı gibi oldu. Annem yemek için seslendi. Geliyoruz, diye bağırdı Aro.

Aro çok çalıştı. Saçlarından, alnından ve yüzünden terler aktı. Benim için bu kadar çalışması çok hoşuma gitti. O, bazen bana kızıyor ama beklemediğim zamanlarda da hep böyle sevindiriyor. Onu seviyorum. Beni hiç kızdırmasa, kötü şakalar yapmasa daha çok severdim. Az önce söyledikleri doğru muydu acaba? Eğer doğruysa neden bu evi yaptı?

-Aro, erkekler ev yapmaz mı gerçekten?

Hemen cevap vermedi. Alay eder gibi yüzüme bakıp biraz bekledikten sonra:

-Sence yaparlar mı? diye sordu.

-Bilmiyorum, dedim.

Gerçekten bilmiyordum; daha önce hiç düşünmemiştim bunu.

Aro bir an duraksayıp:

-Yaparlar tabii, dedi. Şaka yaptığımı anlamadın mı hâlâ? Evleri daha çok erkekler yapar ve orada aileleriyle birlikte yaşarlar.

-O zaman kelifimi neden yıkmak istedin?

-Gördüğün gibi daha iyisini yapmak için!

O olmasa çok sıkılırdım herhalde. Çoğu zaman beni kızdırsa da en çok onunla beraberken eğleniyorum. Aro ilkokula gidiyor; babam ona defter, kitap ve kalem aldı. Kitap ve defterlerini kaplamak için kırmızı, mavi parlak kâğıtlar da aldı. Kitaplarını kaplarken babama yardım ettim. Çok güzel oldular.

Ama en güzel kitapları öğretmeni verdi: Masal kitapları!

Masal kitaplarında çok resim var. Kapağında eşek, köpek, kedi ve horoz olanı Aro okurken dinledim. Dördü de sahiplerinden korkup evden kaçmış. Sonra birbirleriyle karşılaşarak arkadaş olmuşlar. Çok uzaklara gitmişler. İçinde hırsızların yaşadığı bir ev bulmuşlar. Köpek eşeğin, kedi köpeğin, horoz da kedinin üzerine çıkıp hep birlikte bağırıp büyük gürültü çıkarmışlar. Hırsızlar korkup evden kaçmış. Ev onlara kalmış. Artık orada yaşamaya başlamışlar. Ama bir süre sonra hırsızlar geri dönmüşler. Masalın en komik yeri de burası zaten: Dört arkadaş hep birlikte hırsızları dövmüşler! Eşek, popolarına çifte vurmuş, köpek, kollarını ısırılmış, kedi ayaklarını tırmalamış. Horoz da kaçıyorlar, yakalayın! diye bağırılmış. O günden sonra hırsızlar bir daha görünmemiş. Ev de dört arkadaşına kalmış.

Aro, bir kez daha okursa yine dinleyeceğim. Bazı yerlerini unuttum. Okumasını söyledim ama okumadı. İşi varmış. İşi olmadığı zaman okuyacağına söz verdi. Durmadan işi oluyor Aro'nun. Annemden, babamdan, bile çok işi var! Ne yaptığını bilmiyorum ama hep öyle söylüyor. Aslında çoğu zaman işi olduğuna inanmıyorum. O zaman inanmam için yemin ediyor. Biraz inanıyorum.

üç

Hacı Baba, kapıda Şeker Hamdi'yle konuşuyor. Harmanın ucundaki fındık ocağının altında iskemlelere oturmuşlar. Ablam onlara çay yaptı. Çok çay içtiler. Bardakları boşalınca ablam hemen dolduruyor. Ben de yanlarında duruyorum ama çay içmiyorum. Sabah kahvaltısı değilse, büyük adamlar çay içerken çocuklara vermezler.

Hacı Baba:

-Bu sene şalandura kurmadın Şeker Hamdi, dedi.

- Kuracağım Hacı Efendi, birkaç güne kalmaz başlarım çalışmaya.

-İyi edersin. Aro bile şalandurayı bekliyor, haberin olsun.

-Biliyorum, bana da kaç kere sordu. Bu sene biraz geç kaldım. Tembelleştin mi ne; yoksa çoktan kurmuş olmam lazımdı.

Şeker Hamdi'nin yüzünün bir tarafında kalın bir çizgi var. Sakalları bile kapatamamış onu. Ya yaramazlık yapmış ya da kavga ederken kesmişler yüzünü. Şeker Hamdi ayağa kalktı.

-Ben gideyim Hacı Efendi. Bugün en azından yerin keşfini yapayım.

Hacı Baba da ayağa kalktı.

-O işin üstadı sensin ama ben yine de söyleyeyim; yeri iyi seçemezsen bütün yaz boşa kürek çekersin, unutma.

-Gel, birlikte inelim dereye, hem sohbetimize devam ederiz hem de yere beraber karar veririz.

Hacı Baba seslice güldü.

-Sen bulursun Şeker Hamdi, sen bulursun; bu konuda sana pek faydam olmaz. Yine de bir hatırlatayım dedim.

-Eyvallah Hacı Efendi.

Sonra bana dönüp:

-Ufaklık, derelerde hiç görünmüyorsun. Abiler götürmüyor anlaşılın, dedi.

Gülerek bana bakıyor. Gözleri ve yüzü güneş gibi ışık saçıyor. Bir şey söylemedim. Tek başıma dereye gidebileceğimi söyleyebilirdim ama söylemedim. Yola kadar sürekli iniyorum zaten. Bir tek yoldan karşıya geçip dereye inmemiştim. Hacı Baba'yla, babamla, büyük abimle inmiştim ama tek başıma inmemiştim.

-Sen hele şalandurayı yapmaya başla, yanına gelecek birini bulur o, dedi Hacı Baba.

-Gelsin, gelsin. Yardım eder bana.

-Eder tabii; baksana, kocaman adam oldu.

Şeker Hamdi bir şey söylemeden durdu. Kafasının arkasını kaşıyıp bir bana bir yukarı, Hacı Babanın başının üstünden mereğin olduğu yere doğru bakıp:

-Allah Allah, dedi ihtiyarlık daha başka nasıl olsun ki, ihtiyarladık işte.

Sonra başını eğip bana baktı. Gülümseyerek:

-Adın neydi senin?

-Hebo.

-Nasıl Hebo? Hebo! Hebo!

İlk kez duyanlar, gerçek adımın Hebo olduğunu zannedip hep böyle şaşır kalıyorlar! Hacı Baba yine seslice güldü ama bir şey söylemedi. Şeker Hamdi başını kaldırıp Hacı Babaya bakarak konuştu:

-Elli beş yaşına gittim ama Hebo ismini de ilk defa duyuyorum. Kimdir bu Hebo Hacı Efendi?

Hacı Baba başıyla beni gösterip:

-Ona sor, dedi.

Şeker Hamdi bana baktı. Bende ona baktım ama bir şey söylemedim. Hacı Baba:

-İzin verirse ben de açıklayabilirim. İzin var mı Hebo?

Bu soruya cevap vermekten kurtulduğum için sevindim. Önceleri bana Hebo diye seslenmelerine bile kızılıyordum ama artık alıştım; hoşuma bile gidiyor. Hacı Baba'nın sorusuna başımı sallayarak, evet dedim.

-Hebo, yani asıl ismiyle Emin, ilk anne dedi; konuşmaya anne diyerek başladı. Bir yaşında bile değildi o zaman. Daha başka sözcükler geldi peşinden. Nene, dayı, hala, su, mama. Hepsini de eksiksiz, doğru olarak söyledi. Anlayacağın bir buçuk yaşındayken doğru telaffuz edemediği sözcük kalmamış gibiydi. Öyle ki annesi, çocuk göze gelecek diye endişelenmişti. Gelgelelim baba sözcüğünü epeyi geç söyledi; neredeyse üç yaşına geldiğinde.

Hacı Baba durup bana bakıp yine konuştu.

-O da nazarlığı oldu; hem de sağlam, tam bir nazarlık. Değiştirerek, bütünüyle değiştirerek söylediği tek sözcük babaydı. Biz baba dedikçe o bağırarak Hebo, dedi. Böyle böyle Emin demeyi unutup, onun babasına dediği gibi biz de ona Hebo dedik. Emin, dedesinin ismiydi ama durum bizim dışımızda gelişti.

Şeker Hamdi elini başımın üstüne koyup, saçlarımı karıştırdı.

-Anladım. Umarım bundan sonra unutmam. Emin'i de neden Hebo dendiğini de... Her şeyi güzelce söylerken babaya hebo dediğine göre bir bildiğin vardır. Emin adamlar durduk yere iş yapmazlar.

Hacı Babayla Şeker Hamdi güldüler. Baba diyemediğim için gülmediklerini anladım. Ben de güldüm. Şeker Hamdi eğilip gözlerime bakıp:

-Tanıştığımıza memnun oldum Hebo, dedi.

Bir şey söylemeden baktım. Gözleri çok güzel bakıyor; arkadaş gibi; sevdiğim arkadaşlarım gibi. Saçlarımdan öpüp ayağa kalktı.

Sonra Hacı Baba'ya dönüp:

-Allahaismarladık, deyip gitti.

-Güle güle Şeker Hamdi, güle güle; işin rast gitsin, dedi Hacı Baba.

Hacı Baba'ya:

-Artık ben de dereye gidebilir miyim? dedim.

Dere Ülkesinin Yolcusu

-Elbette gidebilirsin ama yalnız gitmesen iyi olur. Yolun karşısına geçerken çok dikkatli olmalısın. Asfalt yol, top oynadığınız eski yola benzemez. Arabalar deli gibi gider orada. Her iki tarafı da iyice yoklamadan asla yola adım atmamalısın.

-Anladım Hacı Baba; karşıdan karşıya geçerken çok dikkatli olacağım.

-İyi o zaman. Anlaşılan Şeker Hamdi'nin bu seneki talebesi sen olacaksın.

Hacı Baba'nın ne demek istediğini anlamadım. Zaten o da, son dediğini uzaklara bakarak söylemişti.